

Жужана Газе

И ДАНАС

Породична стабла су за већину људи веома интересантна тема, али је бар једнако привлачно бацити поглед и на различите језичке породице.

На путу до хотела питала сам једног познатог мађарског аутора, назовимо га Едвард или Петар Павле, како је тренутно наша заједничка познаница. С њом сам приликом последњег сусрета разговарала о једној старој књизи коју смо својевремено у основној школи истовремено читале и која нас је још занимала. Сећам се поглавља у коме се говорило о посебним страним језицима, те о необичним облицима изражавања, као на пример *кроз мене се љовори* уместо *ја љоворим* или *кроз мене се љева* уместо *ја љевам*. Кад сам то рекла Петру Павлу, одговорио је сместа и смејуљећи се да је то што се у тој књизи износи заправо социјалистичка тврдња. Убрзо након тога сам споменула заједничко порекло угро-финских језика. О томе не би знао ништа да каже, рекао је. Пре ће бити да мађарски језик садржи елементе немачког, турског или српског језика.

Својевремено је и овде познати Ђерђ Конрад скоро дословно тако говорио о свом матерњем језику и одлучно одбацивао било какве сличности са финским. Конрад је важио за политички освешћеног аутора, због чега ме је његов тадашњи став још више зачудио.

Иритирајуће је кад један писац не уме или не жели да увиди разлику између позајмљеница, које су се доселиле из једне оближње или пак неке угледне земље, и основне структуре језика. И кад игнорише елементарне, препознатљиво заједничке, очигледно прастаре речи, па то незнање, ту тупост, чак хоће да представи као просвећен став, као дистанцу од бивше диктатуре или шта већ, е тад ми је тешко да наставим да слушам, јер од тога ми у најмању руку зазвони у ушима. С политичким дистанцирањем то нема апсолутно никакве везе. Не мислим да је Петар Павле, или било ко други, хтео да тврди како језици сами и без икакве везе са другим језицима падају с неба, а касније се пуне појединачним речима усвојеним из суседних земаља. Петар Павле се смејулио из тврдоглавости. Носио је шал око врата и говорио у њега.

Свакако је Совјетски Савез годинама пренаглашавао повезаност савезничких земаља, и то понављам да не бих Петра Павла и некада добро познатог Ђерђа Конрада осорно притерала уза зид. Свакако је Совјетски Савез некада пренаглашавао повезаност савезничких земаља, али су управо етимолози имали сву слободу. Уживала сам да помно ишчитавам раније веома цењеног лингвисту угро-финских језика Гезу Барција и притом много научила. Њега су знали и знају га аутори који су студирали, а можда чак и они који нису, али га гледају с висине и смејуље се у своје шалове. Себе виде као просвећене противнике прошлог режима или ко зна ког режима, поносни су на свој став, и даље бацају језике у воду, бацају читаве језике у воду како не би припадали неком од бивших савезника. Неки људи то раде и дан-данас. Тачно знају с ким не желе да имају икакве везе. (Код ставова које износе,

свакако имају у виду и своје предности.) Зачауре се у сопственим главама, поједини делови мозга су у чаурама, а недокучиво је у ком ће се правцу развити то ларвално стање. То испредање би једног дана могло потпуно усахнути. А најзад је то прижељкивано стање ларве једна паралела с несрећном Алцхајмеровом болешћу.

Треба да додам да је предност (привилегија, каже се данас) познавати један угро-фински језик и кроз њега сагледати потпуно различите европске идиоме у њиховом контексту. Сличности између словенских, германских, романских језика или грчког језика су импресивне, али да се сви могући језици не морају градити на истом принципу јасно је уочљиво на пример код структуре мађарског. Кажем само на пример, зато што они који знају турски, баскијски или арапски језик (овде би могао да следи дугачак списак) такође имају ту привилегију да сагледају језичке породице у Европи.

Наставак следи, наравно под мотом – шал.

11. новембар 2024.

(С немачкој ђревела Верица Тричковић)